

ОБЛІК ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ: БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проведено ретроспективний аналіз наукових видань з метою виявлення проблемних питань у сфері бухгалтерського обліку витрат на оплату праці та ступеня їх вирішення

Постановка проблеми. Заробітна плата є однією з найскладніших економічних категорій. Її винятково важлива роль у функціонуванні економіки зумовлена можливістю одночасно та ефективно виконувати п'ять функцій – відтворювальну, мотивуючу, регулюючу, соціальну й оптимізаційну. У випадку не виконання хоча б однієї із зазначених функцій, заробітна плата, як свідчить вітчизняний і зарубіжний досвід, перестає відповідати своєму соціально-економічному призначенню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження сутності поняття “заробітна плата” у ринковій економіці присвячені праці всесвітньо відомих економістів: А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. Кейнса, К. Маркса, Дж.С. Мілля, К.Р. Макконелла, С.Л. Брю. Серед українських вчених дослідження проблем облікового відображення операцій з розрахунків з оплати праці здійснюють такі вітчизняні вчені-економісти: В.Ф. Андрієнко, А.В. Базилюк, Д.П. Богиня, Ф.Ф. Бутинець, А.С. Гальчинський, В.М. Данюк, О.Ф. Златопольський, М.Б. Ільченко, А.А. Калина, М.І. Карлін, А.М. Колот, Г.Т. Куліков, В.Д. Лагутін, І.Ф. Ломанов, В.М. Новиков та ін.

Мета дослідження полягає в проведенні аналізу важливих аспектів дослідження проблем реформування та регулювання заробітної плати, напрямів її підвищення та зменшення диференціації працюючих за розмірами, які висвітлені в працях багатьох українських та зарубіжних вчених.

Викладення основного матеріалу дослідження. У ринковій економіці недостатньо лише забезпечувати матеріальну зацікавленість працівника у певних результатах праці, необхідно зацікавити його в підвищенні ефективності праці.

Заробітна плата займає одне з основних місць серед сукупності актуальних проблем для суспільства. Вона є об'єктом дослідження економічної науки та господарської практики впродовж багатьох сторіч. Особливо актуальною дана проблема є на сучасному етапі розвитку економіки у зв'язку із посиленням конкуренції, глобалізацією бізнесу, збільшенням підприємницьких ризиків, уникнути яких може забезпечити кваліфікований працівник.

У ринковій економіці, де цільовою функцією суб'єкта господарювання є максимізація прибутку, на перше місце виходить фінансовий блок показників ефективності, в основу яких закладено витрати на оплату праці.

Відповідно ст. 43-46 Конституції України [8] кожен член суспільства має право на працю, на відпочинок, на соціальний захист, на безпечні та здорові умови праці й на заробітну плату не нижче встановленого мінімуму. Кожен громадянин має право на працю, але реалізувати це право кожна людина повинна самостійно. Держава повинна створювати умови, необхідні громадянину для повної реалізації своїх прав.

Здійснення економічної реформи за умов переходу України до ринкової економіки та реформування бухгалтерського обліку вимагають удосконалення організації обліку оплати праці на підприємствах. Актуальність розгляду даного питання зумовлена зміною нормативної й документальної бази оплати праці на підприємствах і підприємницьких структурах. На сьогодні спостерігається велика диференціація заробітної плати

між окремими соціальними групами. Слід зауважити, що наймені працівники чітко усвідомлюють залежність свого матеріального і соціального становища, насамперед, від результатів власної діяльності.

Крім того, оплата праці як кінцевий результат є важливою передумовою досягнення гармонії у оплаті, оскільки припускає встановлення безпосереднього зв'язку заробітної плати з кінцевим результатом діяльності підприємства.

Дані питання неодноразово розглядалися науковцями, але залишаються майже не вирішеними, що породжує актуальність проведення огляду та аналізу наукових джерел за ключовим словом “оплата праці” (дисертації, автореферати дисертацій, статті у наукових виданнях, збірники наукових праць та ін.), а також статистична література.

Розглянемо автореферати дисертацій, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за змістовним розрізом (табл. 1).

Проаналізувавши дані табл. 1, можемо зробити висновок, що найбільше за останні роки присвячено робіт щодо обліку, аналізу та аудиту заробітної плати та її регулювання.

Період з 1963 по 2010 рр. (Російська Федерація) та з 1993 по 2009 р. (Україна) характеризується досить високою науковою активністю відносно питань обліку, аналізу та контролю заробітної плати. Дана тенденція обумовлена трансформаційними процесами в економіці пострадянських країн та налагодженням інформаційного простору, що починає характеризуватися перейняттям наукових розробок зарубіжних вчених з відповідним їх впровадженням в національну систему бухгалтерського обліку.

Найбільша активність захисту дисертацій в розрізі проблематики обліку, аналізу та контролю заробітної плати спостерігається в період з 1998-2005 рр.

Слід зазначити, що результати досліджень А.В. Колота на відміну від інших науковців впроваджено на одній із філій “Ремонтно-будівельне управління”, доведено до рівня методичних розробок та прикладних рекомендацій. Їх призначено для використання під час опрацювання програм соціально-економічного розвитку економіки України, підготовки проектів законодавчих і нормативних актів з питань реформування оплати праці, розробки механізмів реалізації “Основних напрямів соціальної політики на 1997-2000 роки”, удосконалення складових організації заробітної плати на промислових підприємствах України.

Здійснивши аналіз авторефератів дисертацій за тематикою “заробітна плата”, що наведені в табл. 1 встановлено, що до 1998 р. дисертації за напрямом “організаційно-економічні методи регулювання заробітної плати в ринкових умовах” взагалі не захищалися.

В Україні більшість дисертацій захищено за спеціальністю 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” (08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”), в Російській Федерації спостерігається аналогічна ситуація – за спеціальністю 08.00.12 “Бухгалтерський облік, статистика”.

Таблиця 1. Систематизація авторефератів, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за напрямом "заробітна плата" (1963-2010 рр.)*

Рік	НАПРЯМИ																РАЗОМ							
	Облік, аналіз та аудит заробітної плати в підприємствах торівелі	Організація праці та заробітної плати в ринковій економіці	Совершенствование основної оплати труда механизаторов в колхозах (на примере Украинской ССР)	Совершенствование оплаты труда	Организационно-экономичні методи регулювання заробітної плати в ринкових умовах	Ринкові форми і системи заробітної плати на промислових підприємствах	Облік і контроль оплати праці	Удосконалення організації оплати праці найманих працівників (на прикладі малих підприємств)	Небезпечна підтримка обліку та аналізу праці та її оплати на базі сучасних інформаційних технологій	Інші														
	Науковий ступінь																							
	д.е.н.	к.е.н.	д.е.н.	к.е.н.	д.е.н.	к.е.н.	к.юр.н.	д.е.н.	к.е.н.	д.е.н.	к.е.н.	д.е.н.	к.е.н.	д.е.н.	к.е.н.	д.е.н.	к.юр.н.	д.е.н.	к.е.н.	к.юр.н.	Разом			
1963						1															1	1		
1966				1												1					2	2		
1968						2															2	2		
1969				1																	2	2		
1981						1															1	1		
1990						1															1	1		
1998								1												1		1		
1999						1	1										1	1		2	2	4		
2000	2		1							1						1				5		5		
2001										1						2				3		3		
2002							1									1				1	1	2		
2003																1				1	1	1		
2004			1													2				4		4		
2005								1		1						2		1		3		4		
2006	1											1								2		2		
2007					1															4		4		
2008	2																			2		2		
2009																1				1		1		
2010	1											1								2		2		
Разом		6		2		3		5	2	2	2		1		2		1		13	1	2	39	3	44

* Примітка: систематизовано на основі даних бібліотеки ім. В.І. Вернадського

У своїй роботі А.В. Колот довів хибність політики штучного обмеження заробітної плати та представив наступні результати дослідження:

– обґрунтував концепцію зростання заробітної плати в контексті з реформуванням інших складових механізму господарювання, реалізація якої є однією з основних умов економічного зростання;

– аргументував необхідність і напрями підвищення ролі держави в регулюванні заробітної плати, сформулював концептуальні підходи до вдосконалення порядку визначення та затвердження мінімальної заробітної плати та забезпечення реалізації її регулюючої і соціальної функцій;

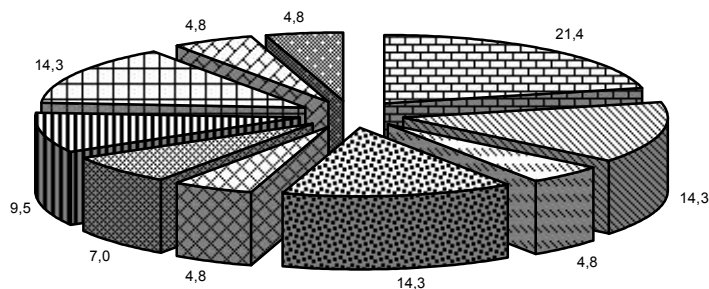
– розробив комплекс правових, економічних, організаційних заходів, спрямованих на підвищення ролі договірної регулювання оплати праці, запропонував наповнити принципово новим змістом генеральну, галузеві, регіональні угоди й колективні договори;

– розробив нову модель тарифної системи, побудованої на застосуванні гнучкої єдиної сітки з охопленням усіх категорій персоналу та встановленням "вилок" тарифних ставок (окладів) для кожного із 17-ти розрядів [7].

Наукові розробки автора використовуються органами законодавчої і виконавчої влади України, громадськими та іншими організаціями, промисловими підприємствами, що підтверджується відповідними листами (довідками), зокрема, листами Мінекономіки України – від 30.06.98 р.; Мінпраці України – від 06.08.98 р.; Міністерства промислової політики України – № 01/5-1-740 від 17.09.98 р., Комісії з питань соціального захисту населення при Президентові

України – № 5 від 01.02.96 р., № 2 від 20.05.98 р., Комісії з питань соціальної політики та праці Верховної Ради України – № 06-3/11-810 від 05.06.95 р., Держкомстату України – від 20.05.98 р., ВАТ "Металургійний комбінат "Азовсталь" – № 0111/8 від 06.10.98 р. Ці розробки впроваджуються також у навчальний процес Київського національного економічного університету та інших вищих закладів освіти [7].

Кількість розглянутих авторефератів дисертації свідчать про актуальність теми дослідження. Розглянемо дані роботи за спеціальностями бухгалтерський облік, аналіз та аудит, економіка управління народним господарством, економічної теорії, економіки підприємства і організації виробництва та інших рис. 1.

- Бухгалтерський облік, аналіз та аудит
- Економічна теорія
- Трудове право, право соціального забезпечення
- Економіка і управління народним господарством
- Економіка сільського господарства і АПК
- Економіка підприємства і організація виробництва
- Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика
- Економіка, організація і планування сільського господарства
- Бухгалтерський облік, статистика
- Організація управління, планування і регулювання економікою

Рис. 1. Огляд авторефератів з питань оплати праці за різними спеціальностями за період 1963-2010 рр.*

*Примітка: систематизовано на основі даних електронного ресурсу бібліотеки ім. В.І. Вернадського

Як бачимо з рис. 1 за досліджуваними авторефератами найбільше уваги щодо обліку витрат на оплату праці приділяються зі спеціальності бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Необхідно зауважити, що незначна кількість уваги приділяється темі комп'ютеризації обліку витрат на оплату праці.

Дане питання надзвичайно актуальне, це пояснюється тим, що в сучасних умовах комп'ютеризація відіграє ледь не першу роль у фіксації господарського життя певної операції.

Крім того, за допомогою комп'ютерних програм здійснюється обробка, реєстрація господарських операцій, що полегшує навантаження на бухгалтера та покращує його працездатність.

З метою уточнення специфічної предметно-об'єктної сфери обліку оплати праці проведено дослідження в розрізі галузевого аспекту (табл. 2).

Таблиця 2. Систематизація наукових досліджень за напрямом заробітна плата в розрізі видів економічної діяльності*

Вид економічної діяльності	Російська Федерація			Україна		
	К-ть дослідж.	Питома вага, %	Автор (рік)	К-ть дослідж.	Питома вага, %	Автор (рік)
1	2	3	4	5	6	7
Аграрні підприємства	2	3,39	Гришаева Ю.И. (2006), Бакурідзе И.Р. (2005)	-	-	
Будівництво	5	8,5	Снежко С.В. (1984), Гаркотин Р.Л. (2005), Брянцев Д.В. (2003), Антонян О.Н. (2006), Рябчикова А.Т. (2004)	2	13,33	Тимошенко А.Н (1996), Лазаренко Н.В. (1998)
Вугільна промисловість	1	1,7	Фищук Г.В. (2004)	1	6,67	Василенко В.Н. (1992)
Машинобудівництво	3	5,1	Петренко Л.Г. (1984), Егоркин В.М. (2005), Герасимов А.А. (2006)	-	-	
Бюджетна сфера	4	7,0	Барышев В.Н. (1998), Аюпян Г.А. (1998), Терентьева Е.В. (2008), Едиева М.Д. (2005)	1	6,67	Уяздовская О.В. (1995)
Молочна промисловість	-	-	-	1	6,67	Карпенко В.В. (1997)
Поштова сфера	2	3,39	Дубовик Л.Н. (2007), Карапетян В.С. (1984)	-	-	
Соціально-культурна сфера	5	8,5	Бочаров М.А. (1998), Давыдов С.А. (2005), Арефьев П.В. (2005), Коршунова Г.А. (2006), Кушнир А.Б. (2007)	-	-	
Сільське господарство	5	8,5	Ильин А.Е. (2000), Бекенов А.М. (2000), Ильина Г.В. (2007), Еловацкая Т.А. (2000), Балькин А.А. (2003)	4	27,0	Пасичный В.А. (1983), Томчук О.Ф. (1997), Бондарева Т.Г. (2004), Плаксієнко В.Я. (1997)
Торгівля	4	7,0	Калинский И.В. (1984), Хрисанов Ю.Н. (2005), Алешин А.В. (2000), Петрова О.В. (2006)	-	-	Корнілова О.В. (2001), Цуканова О.В. (2000)
Металургійна промисловість	2	3,39	Аристова В.Л. (2005), Фурман Б.А. (1998)	-	-	
Нафтогазова діяльність	1	1,7	Назарова С.И. (1984)	-	-	
Інше	25	41,83	Некрасова Е.А. (2006), Богатырева И.В. (2006), Трубкин А.Ю. (2004), Гришин А.В. (2005), Сковпень В.А. (2008), Семенов И.В. (2002), Пономарева Г.А. (2001), Свирина В.М. (1984), Гусамов Р.М. (2004), Белавин Д.Я. (2008), Савельева Е.А. (2004), Гергиев И.Э. (2007), Радостева М.В. (2009), Иванова Е.С. (1984), Бураева Е.В. (2002), Васюкова А.Н. (2002), Питкевич М.Ю. (2004), Питкевич М.Ю. (2004), Полякова Н.В. (2004), Самуйлова Е.И. (2007), Тончу В.В. (2009), Смирнов Д.А. (2009), Егорова Е.А. (2006), Елизаров Е.Д. (2005), Загуляев Д.Г. (2007)	6	39,66	Колот А.М. (1998), Бенько І.Д. (1996), Шалімова Н.С. (2001), Сімутіна Я.В. (2006), Косточенко В.Н. (1993), Лишиленко О.В. (2000)
Разом	59	100		15	100	

*Примітка: систематизовано на основі <http://www.dissland.com/>; прізвища російських вчених наведено мовою оригіналу

За результатами проведеного дослідження (табл. 2) переважна більшість авторів розкриває особливості обліку оплати праці в розрізі певної галузі, при цьому найбільша кількість дисертаційних робіт присвячена особливостям обліку заробітної плати в сільському господарстві, що складає 27 % від загальної кількості робіт з проблем обліку заробітної плати в Україні.

Диференціація питань обліку заробітної плати в промисловості є досить значною.

Аспекти обліку заробітної плати розглядаються з врахуванням особливостей аграрної, нафтопереробної, машинобудівної, соціально-культурної, молочної, поштової та інших видів промисловості. Значна частка робіт обліку заробітної плати розглядається у сфері будівництва (7 робіт).

На другому місці – частка наукових досліджень здійснена без врахування галузевої специфіки в Україні та Російській Федерації (39,66 % та 41,83 % відповідно). Незначна частка – це розгляд особливостей заробітної плати в нафтогазовій діяльності – 1 дисертація, що становить 1 % від загальної їх кількості.

У працях таких авторів як М.К. Аухадиев [1], Р.Л. Гаркотіна [3], С.І. Григашкіна [4], С.А. Давидов [5], І.Н. Саннікова [10], Р.В. Тульчинський [11] та багато інших розглядаються проблеми регулювання заробітної плати. Наприклад, Р.Л. Гаркотін, стверджує, що незважаючи на різні інтереси, обидві сторони (працівник та працедавець) залучені в єдиний процес виробництва, знаходяться у взаємодії і не можуть існувати один без одного.

Узгодження інтересів найнятих працівників і працедавців забезпечується через угоди та колективні договори, які займають місце ключової ланки в механізмі регулювання заробітної плати. Гаркотіном Р.Л. розроблено рекомендації щодо використання можливостей колективно-договірного механізму для посилення гарантій і підвищення реальної заробітної плати працівників на прикладі будівельних організацій, які доцільно включити в угоди різних рівнів, починаючи з Генерального і закінчуючи колективними договорами на підприємствах.

У свою чергу, дослідником розроблено основні підходи для профспілкового комітету будівельної організації з проведення аналізу і обґрунтування рівня мінімальної і середньої заробітної плати, структури фонду

заробітної плати, розподілу новоствореної вартості між власниками та найнятими робітниками з використанням форм статистичної звітності.

Слід відмітити найголовніше, що результати проведених досліджень отримали впровадження, у одній із московських філій “Ремонтно-будівельне управління № 5” ВАТ “АРЕМЕКС” (РСУ № 5 ВАТ “АРЕМЕКС”) у виді зміни тарифної сітки та збільшення в три рази величини мінімальної тарифної ставки і розряду, а також методу оцінки вкладу кожного працівника в результати роботи структурного підрозділу, що передбачає чіткіший облік кваліфікації працівника та результатів праці [7].

Відповідно, А.Л. Жуков робить наголос на протидію Р.Л. Гаркотіну щодо регулювання заробітної плати державою. Він стверджує, що роль держави в оптимізації механізму регулювання заробітної плати, повинна виявлятися в активнішому сприянні становленню ринку праці та системи соціального партнерства, компенсації негативних наслідків наданій самостійності підприємствам у визначенні розмірів заробітку і його диференціації по категоріях персоналу в умовах недостатньо розвиненої ринкової інфраструктури і законодавчої бази, в ефективнішому використанні важелів безпосереднього управління заробітною платою [6].

Проаналізувавши ряд статей, опублікованих у різних фахових виданнях за ключовим словом “заробітна плата” за 1998 – 2009 рр., можна зробити висновок, що всього надруковано 30 статей.

Найбільшу кількість статей опубліковано у 2008 р. (5 статей) – 9 присвячено розгляду теми організації оплати праці на підприємствах та 2 – проблемам контролю фонду оплати праці на підприємствах. Більшість авторів серед розглянутих статей вважають, що мотивація праці повинна виконувати наступні завдання:

- поєднувати систему нагород та винагород;
- формувати у працівників розуміння результативності спільної діяльності;
- створювати відчуття впевненості та захищеності.

Слід зазначити, що погляди сучасних дослідників щодо сутності поняття “заробітна плата” є тотожними. Вчені визначають, що заробітна плата – це винагорода працівника за виконану ним роботу. Дослідження статей у різних фахових виданнях за 1998-2009 рр. надало змогу виявити основні проблемні питання (табл. 3).

Таблиця 3. Проблемні питання обліку заробітної плати, опублікованих у наукових фахових виданнях за 1998 – 2009 рр.

№ з/п	Напрями проблемних питань з обліку прибутку	Період	Автор
1	Управління системою оплати праці	2000 р., 2008 р., 2009 р.	Юрченко О.В., Костишина О.В., Тарасевич О.В., Калина А.В.
2	Законодавство та оплата праці	2001 р. 2009 р.	Остапчук Т.П., Мельник Т.Г., Ткаченко Н.А., Шиманська К.В.
3	Основи організації оплати праці	1998 р., 1999 р., 2001 р., 2002 р.	Бенько І., Хорунжак Н., Шаульська Л.В., Шилець Є.С., Журлов А.М., Вовчук Б.В., Яценко В.П., Константинова С.Б., Зайцева С.В., Шваб Л.І., Ільєнко Н.О.,
4	Механізм мотивації оплати праці	2003 р., 2004 р., 2005 р., 2009 р.	Красношапка В., Черватюк О.С., Костишина Т.А., Синицька О.І., Піддубна Л.П., Жиглей І.В.
5	Удосконалення оплати праці	2002 р. 2008 р.	Варава Л.Н., Майданевич П.М., Белік В.Д., Подік О.А.
6	Проблеми контролю фонду оплати праці на підприємствах	1996 р., 2004 р.	Цал-Цалко Ю.С., Левницька С.О.

Переважає більшість науковців значну увагу приділяють проблемам мотивації та організації оплати праці на підприємствах.

Серед всіх показників на підприємстві одне із головних значень належить заробітній платі. Це пов'язано з тим, що встановлюючи досить велику заробітну плату в ній можна концентрувати ефект господарської діяльності підприємства.

Варто зазначити, що значне місце в наукових статтях належить управлінню системою оплати праці. Адже заробітна плата дозволяє поєднувати економічні інтереси підприємства як суб'єкта господарювання, працівників і власника підприємства.

Слід звернути увагу на статтю К.В. Шиманської “Облікове забезпечення колективно-договірного регулювання фонду оплати праці”, в якій запропоновано систему облікового забезпечення функціонування оптимального механізму колективно-договірного регулювання фонду оплати праці залежно від результатів господарської діяльності [12, с. 157].

У даній праці піднімаються проблеми, пов'язані з несвоєчасністю виплати заробітної плати або не в повному обсязі (часто на рівні мінімальної), та запропоновано облікові джерела інформації для розрахунку індексу:

- продуктивності виробництва;
- продуктивності праці;
- збільшення або зменшення фонду оплати праці за результатами роботи.

На основі даних показників пропонується визначити розміри фонду оплати праці підприємства, а також провести ряд додаткових вибірок щодо визначення суми матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань. Запропоновано поділяти гарантований фонд оплати праці, який нараховується за період на дві частини: суму фонду оплати праці, визначену за результатами господарської діяльності; суму перевищення гарантованого фонду оплати праці. У свою чергу, для відображення суми, на яку підприємство повинно зменшити розмір фонду оплати праці представлено наступні кореспонденції:

– у сумі, на яку планується зменшення фонду оплати праці:

Д 949 "Інші витрати операційної діяльності"

К 661 "Розрахунки за заробітною платою":

– у сумі відрахувань до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування, що припадають на відповідну суму зміни фонду оплати праці:

Д 949 "Інші витрати операційної діяльності"

К 65 "Розрахунки за страхуванням" [12, с. 157].

На думку автора, саме така система бухгалтерського обліку, дозволить планувати та контролювати використання фондів оплати праці на предмет їх відповідності вимогам чинного законодавства, положенням колективного договору, а також фінансовим можливостям підприємства.

Деякі автори Н.О. Гаркавенко [2] та Н.П. Рябоконт [9] піднімають проблему зайнятості та безробіття на національному ринку праці, що в наш час є досить актуальним питанням. У свою чергу, Н.П. Рябоконт наголошує на проблемі дефіциту, особливо на кваліфіковані кадри на фоні постійного зниження рівня безробіття та зростання реальної заробітної плати. Відповідно Н.О. Гаркавенко вказує на проблему збалансованості попиту і пропозиції висококваліфікованої робочої сили на ринку праці. Найбільш гостра проблема, на думку автора, полягає в неефективній зайнятості українського ринку.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

В Україні ще не створено висококоординованої та всеохоплюючої системи економічного регулювання процесів регіонального відтворення робочої сили.

Розгляд проблемних питань та пошук шляхів їх вирішення, присвячених заробітній платі як джерелу відтворення трудових ресурсів набуває все більше актуальності. Це пов'язано з тим, що в сучасних умовах роль працівника спроможного забезпечити якісне виконання завдань в умовах жорстокої конкуренції на ринку продуктів і послуг є запорукою успішного функціонування будь-якої господарської системи.

Слід відмітити, що в ході дослідження даного проблемного питання розглянуто ряд праць, які присвячені особливостям обліку, організації, контролю, управління системою оплати праці та інше. Досліджувалися питання щодо проблеми безробіття, регулювання заробітної плати. Встановлено, що лише незначну частину праць присвячено комп'ютеризації обліку витрат на оплату праці.

Оскільки рівень оплати праці є показником добробуту суспільства, головним завданням держави як представника інтересів суспільства є часткова боротьба з труднощами, створюваними соціально-економічною політикою держави, а також професійно грамотна розробка концепції соціально-економічної політики та послідовне впровадження ефективного механізму забезпечення своєчасної виплати заробітної плати та її відповідний рівень.

Отже, держава визначає політику щодо заробітної плати, важливим її завданням і надалі має бути сприяння проведенню переговорів між основними соціальними силами суспільства з метою врегулювання соціально-трудових відносин та запобігання масовим трудовим конфліктам.

Список використаної літератури:

1. Аухадиев М.К. Коллективно-договорное регулирование заработной платы: Дис. канд. экон. наук: 08.00.07 "Демография, экономика труда, социальная экономика и политика" / М.К. Аухадиев. Москва, 1998. – 140 с. 2. Гаркавенко Н.О. Проблемы занятости та безробіття на національному ринку праці / Н.О. Гаркавенко // Збірник наукових праць: Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – К.: 2007. – С. 168-173. 3. Гаркотин Р.Л. Регулирование заработной платы в соглашениях и коллективных договорах организаций строительного комплекса: диссертация кандидата экономических наук: 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством" / Р.Л. Гаркотин. Москва, 2005. – 179 с. 4. Григашкина С.И. Эффективность заработной платы как фактор трудовой мотивации: теоретические и организационные аспекты: диссертация кандидата экономических наук: 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством" / С.И. Григашкина. Кемерово, 2005. – 183 с. 5. Давыдов С.А. Предельная заработная плата как социальная переменная: диссертация доктора социологических наук: 22.00.03 "Социальная структура, социальные институты и социальные отношения" / С.А. Давыдов. – Санкт-Петербург, 2005. – 219 с. 6. Жуков А.Л. Пути оптимизации механизма регулирования заработной платы: диссертация доктора экономических наук: 08.00.07 "Демография, экономика труда, социальная экономика и политика" / А.Л. Жуков. Москва, 1997. – 339 с. 7. Колот А.М. Організаційно-економічний механізм регулювання заробітної плати і шляхи його вдосконалення (на матеріалах промислових підприємств України): Дис. д-ра экон. наук: 08.06.01 "Экономика предприятия и организация производства" / А.М. Колот. Київський національний економічний ун-т. – К., 1998. – 392 с. 8. Конституція України. – Х.: Веста: Вид-во "Ранок", 2008. – 64 с. 9. Рябоконт Н.П. Сучасні проблеми формування вітчизняного кадрового потенціалу / Н.П. Рябоконт // Збірник наукових праць: Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – К.: 2007. – С. 173-176. 10. Санникова И.Н. Организация оплаты труда наемного персонала в условиях рыночного саморегулирования: на примере маслосырорудельной и молочной промышленности Алтайского края: диссертация кандидата экономических наук: 08.00.07 "Демография, экономика труда, социальная экономика и политика" / И.Н. Санникова. Томск, 1999. – 210 с. 11. Тульчинский Р.В. Організаційно-економічні методи регулювання заробітної плати в ринкових умовах: дис. канд. экон. наук: 08.09.01 08.09.01 "Демография, экономика труда, социальная экономика и политика" / Р.В. Тульчинский. Міжнародний науково-технічний ун-т. – К., 2006. – 231 с. 12. Шиманська К.В. Облікове забезпечення колективно-договірної регулювання фонду оплати праці / К.В. Шиманська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – №1(47). – С. 153-159.

САУХ Ірина Василівна – доцент, директор Житомирської філії Київського інституту бізнесу та технологій